

KASİDE-İ BÜRDE VE NESİR VE MANZUM TERCÜMESİ

Doç. Dr. İsmail Hakkı SEZER

Kasidenin orijinal ismi, "el-Kevâkibu'd-durriyye fi medhi hayri'l-beriyye" dir. Bu isim, "yaratıkların en hayırlısını öven inci-yıldızlar" anlamına geliyor. Ancak "Bürde" ismiyle meşhur olmuştur. Şair Busîrî, peygamber sevgisi ve onu rüyada görme sevinci ile dertlerinden kurtulduğu için ona, iyileşme anlamında "Bür'e" de denmiştir.⁽¹⁾ Hırkalı anlamında "Bürdiyye", Bürdecik anlamında "Büreyye" adı da verilmiştir.⁽²⁾ "Bürüyen", "Kurtuluş Kasidesi", "Şifa Kasidesi" gibi yeni isimlendirmelerde⁽³⁾ de bulunulmuştur.

Busîrî'nin, "günahımın büyük oluşu seni rüyada görmeme engel ise işte o zaman kalbimin deva bulması mümkün değil"⁽⁴⁾ şeklindeki açık ifadelerinden anlaşıldığı üzere o, bu kasideyi "dinmeyen gönül felci" yüzünden söylemiş ve yazmıştır. Daha sonra kendisini toparlayarak sukûnete ermiş, Rasûlullâh'ı rüyasında göyerek emeline ulaşmıştır. Bürde'nin bütün dertlere deva olduğu düşünceleri halkın kendine telkin ettiği zihinsel örgülerden öte geçmez.⁽⁵⁾

"Gazel ve Aşk", "Nefsin Arzularından Sakındırma", "Rasûlullâh'ı Övme", "Rasûlullâh'ın Doğumu", "Mucizeler", "Kur'ân-ı Kerîm", "İsrâ ve Mi'râc", "Rasûlullâh'ın Cihadi", "Tevesşül", "Münâcât ve Salât ü Selâm" olmak üzere on bölümden meydana gelmiştir. Şiir olarak son derece güzel olan kaside, aynı zamanda Rasûlullâh'a sataşan unsurlara karşı bir mücadeleyi de simgelemektedir. Ancak şiir olmasından dolayı gerek Bürde'nin içinde gerek Bürde hakkında birtakım aşırılıklara ve Peygamberi öven bir şiir olması nedeniyle de onu tenkit, maalesef Peygamberi tenkitmiş gibi bir yanlışa düşülmüştür. Özellikle Busîrî gibi şahsiyetlere bilhassa halk tarafından tanınan hatta kudsiyete varan nitelermeler işin tuzu biberi olmaktadır. Bunların üzerinde durmak gerekir:

* Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Arap Dili ve Belagati Anabilim Dalı Başkanı

- (1) el-Harpûtî, 'Aside, s. 5 : Muhammed Seyyid Geylânî, Dîvânü'l-Busîrî Mukaddimesi, s. 29.
- (2) Bk. el-Harpûtî, age. s. 5. Bu isimlerin verilmiş sebebi ile ilgili izahlar için bk. Sezer, İsmail Hakkı, Şair Busîrî ve Bürdesi, s. 189-192.
- (3) Karakoç, İslâm'ın Şiir Anıtlarından, s. 15.
- (4) el-Busîrî, Dîvân, s. 27.
- (5) Bk. Sezer, age. s. 195-200.

1. "O olmasaydı, kainat yaratılmazdı" (b. 33), "bütün peygamberlerin, Rasûlullâh'ın ilminden bir avuç, cömertlik yağmurlarından bir yudum istemeleri" (b. 39, 40), "onu, dilediğimiz gibi övmek ve bunda bir sınır tanımamak" (b. 43, 44, 45) gibi düşünceler, Rasûlullah (SAV)'in Kur'an ve Sünnet'teki nitelenişlerine uymamaktadır. Bunları, coşkudan kaynaklanan sürçmeler olarak değerlendirmek lazımdır. Aslında Busîrî de bunun farkındadır ve mesela bir beytinde (b. 51) "onun hakkında bilebildiğimiz en son bilgi, onun bir insan ve yaratıkların en hayırlısı olduğudur" demektedir.

2. "Kisrâ'nın sarayının yıkılması, mecûsilerin ateşlerinin sönmesi, Sava gölünün kuruması v.s." gibi hususlar (b. 60-65) tarihen olmamış şeylerdir. Bunları, Peygamberimizin doğuşu ile batılın ortadan kalkışının startı verilmiştir anlamında sembol kabul etmek lazımdır. Nitekim Busîrî de "ey en güzel başlangıç ve ey en güzel bitiş" (b. 59) diyerek buna işaret etmiş olmalıdır.

3. "Peygamberin yardımına nâil olmak, bütün dostların ondan yardım görmesi, ona sığınmak, Allah, muntakim ismiyle tecelli edince peygamberin yanında sığınak bulmak, dünya ve âhiretin peygamberin cömertliğinden kaynaklanması, levh ve kalemin onun ilminden bir parça olması" (b. 135, 136, 150-154) gibi fikirler de tevhid ve ulûhiyet ile bağdaşmayan hususlardır. Yardım ve koruma yalnızca Allah'tan, dünya ve âhiret Allâh'ın rahmetindedir ve kalem ne yazmış, levhde ne yazılmışsa hepsini bilen de sadece Allah'tır. Gariptir ki Busîrî'yi 155. beyitten itibaren bu mânâlarla sadece Allah'a yalvarırken görüyoruz.

Her halükârda Bürde hüsnü kabul görmüş, üzerinde birçok çalışma yapılmıştır. Biz, tahmis, tesbî', ta'sîr, taştîr, tazmîn, nazîre ve manzum tercüme olarak 165, şerh, haşiye, tercüme ve tahkikli basım v.s. olarak 145 ve "Bedî'yyât" (yani edebî sanatlar kasidesi) olarak 20'ye yakın, toplam 330 çalışma tesbit ettik.⁽⁶⁾

Biz de olabildiği kadar şerhsiz ve kısa bir tercüme ve 1125 ferağ tarihli mütercimi bilinmeyen manzum bir tercüme⁽⁷⁾ vezin ve kafiyesini korumak şartıyla kısmen sadeleştirerek okuyucuya sunuyoruz.

(6) Bk. Sezer, age. s. 206-264.

(7) Bu tercüme İbrâhîm b. Muhammed el-Yalvacî'nin bir araya getirdiği al-Mecmû'atü'l-Küb râ min el-Kasâid el-Fuhrâ (İstanbul, 1279) isimli eser (s. 17-38)'de bulunmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM**PEYGAMBER AŞKI**

-1. Selem'li komşuları hatırladığın için mi (ey Busîrî) gözünden kanlı kanlı yaşlar döküyorsun?

Zikrettiğinden midir yârân-ı zî selemi

Mezceyledin dîdeden çağlayan âba demi

-2. Yoksa Kâzime (Medine) tarafından bir rüzgar esip, karanlıkta İdam dağından bir şimşek mi çaktı (da böyle oldu?)

Yâ yel mi esdi sana cânib-i Kâzime'den

Yâ gece şimşek çakıp nurlandırdı İdam'î

-3. Gözlerinin neyi var ki ağlamayı kesin dedikçe boşanıyorlar, kalbine ne oluyor ki kendine gel dedikçe yanıp tutuşuyor?

Gözlerine n'oldu ki vazgeç desen yaş döker

Ayıl desen kalbine artar gamı elemi

-4. Aşık, sevginin, yaşlı gözü ile tutuşan kalbi arasındaki şeylerin gizli kalacağını hiç de bekleme!

Aşık sanır mı bunu ki aşkı gizli kala

Şahit iken yaşlı göz hem kalb-i muzdarimi

-5. Hiç aşk olmasa, kırışmış yanaklarına yaş mı dökerdin. Bân ağacını, 'Alem (Nur) dağına anar anar da uykunu mu yitirirdin?

Aşk olmasa göz yaşın dökmez idin yanağa

Göz kırpmadan anmaz idin Bân ile 'Alem'i

-6. Artık göz yaşından ve pek düşkün halinden her şey belli iken nasıl aşık değilim diyebilirsin?

Aşkı nasıl yok sayan şahit değil mi ona

Gözlerinin yaşları bedeninin sakamı

-7. Hele hele sevda yanaklarına solgun solgun üzüntü, al al hastalık çizgileri çekmişken?

Yazmışken aşkın sana sarı ve kırmızı hat

Sandım yüzün gülüdür gözün nemi 'anemi

-8. Tamam tamam, sevgili (peygamberi)'min hayali gece gelip beni uykumdan uyandırdı da işte o sevgi zevklerimi acıyla alıp gidiyor.

Gerçek uyardı beni yârin hayali gelip

Hiç dilde zevk mi koyar aşkın gamı elemi

-9. A delicesine aşkından dolayı beni kınayan kişi, ne diyeyim insafın olsa kınamazdın.

Ey aşk yüzünden beni kınayana özr ola

İnsafın olsa eğer etmez idin sitemi

-10. Nasıl olsa halimi biliyorsun, sırrım koğucuların diline düşmüş, derdim de dinmek bilmiyor.

Hâlim sen de anladın sırrım değil gizli hiç

Eller kınar da beni derdimin olmaz emi

-11. (Anlıyorum) içten öğüt veriyorsun, ama ben işitecek durumda değilim! Öyle ya aşık ayıplayanları duymaz haldedir.

Verdin samimi öğüt lâkin onu duymadım

Aşık olan kişinin ağır basar samemi

-12. Üstelik saçlarımın akına, onun tertemiz nasihatine bile bakmadım ben. Halbuki saçların ağarması boş verilmeyecek kadar önemlidir.

Şeybin nasihatini töhmete hamleyledim

Nâsihlere eylemek olmaz iken tühemi

İKİNCİ BÖLÜM

NEFSİN ARZULARINI TERK

-13. İşte benim kötülüğe çağırıp duran nefsim, akılsız olduğu için ne saçımın ağarmasından ne de yaşlanmamdan öğüt aldı.

Bu nefs-i emmâremiz va'zı kabul etmedi

Cehli ile dinlemez nasihat-i herami

-14. Ne de başıma çekinmeden gelen böyle bir misafire güzel bir şey hazırlayıp ağırladı.

Hazırlayıp eyliği muhterem edemedim

Başıma nâzil olan dayf-i bî muhteşemi

-15. Ah ben o misafiri ağırlayamayacağımı bir bilseydim, saçlarımı ketemle boyar bu sırrımı gizlerdim.

Bilse idim pîrliğe hürmet edemediğim

Saklar idim pîrliği sürüp saça ketemi

-16. Yok mu huysuz atları gemle durdukları gibi benim nefsimi serkeşlikten alıkoyacak?

Ah kim benim nefsimin serkeşliğinin defeder

Defettiğince atın serkeşliğini gemi

-17. Hiç umma, günahlara dalmakla onun hevesi kırılmaz, çünkü yemek oburluğa düşkünlüğü artırır.

Umma ki isyan ile alt edesin nefsini

Zira ki yemek yemek güçlendirir nehimi

-18. Nefis bebek gibidir emdikçe emmek ister, sütten kesersen kesilir.

Nefsin bebek gibidir versen sever memeyi

Emziğini vermesen demez verin mememi

-19. Onun arzularını dizginle de aman sana hükmetmesin. Çünkü arzu bir hükmü altına aldı mı ya helak eder ya rezil.

Nefsin hevâsın bırak olmaya hâkim sana

Hâkim olursa eder aybı döker ve demi

-20. Nefsi iyi işlerde yayılırken de gözet, otağı tatlı bulur şımarırsa otlatma.

Gözetesin nefsini gezdikçe âmâl içi

Habsedesin ger diler çok edem iş ü demi

-21. O, öldürücü lezzetleri tatlandırır, güzel gösterir. Hani insan yağlı lokmada zehir bulunduğunu bilemez ya işte öyle!

Çok zehr-i kâtili o insana hoş gösterir

Bilmedi ki zehr ile dopdoludur desemi

-22. Açlığın da tokluğun da hilelerine kapılma sakın. Çok olur ki açlık tokluktan daha zararlıdır.

Cû u şîba'dan sakın gizli fesat etmesin

Çok açlığın zararı geçti gam-ı tühami

-23. Haramlarla dolmuş gözlerinden yaşlar akıt, pişmanlık perhizini elden bırakma.

Suçlarla dolmuş gözün kahr ile akıt yaşın

Ayrılmaya hiçbir zaman tut perhiz-i nedemi

-24. Nefse de şeytana da aykırı davran, karşı çık onlara. Güzelce öğüt de verseler bunda bir şey var de.

Şeytan ile nefsine ters davranıp karşı çık

Nushetse de dinleme bu iki müttehemî

-25. Ne hasım ne hakem olarak onlara uyma, böyle bir hasmın ve böyle bir hakemin hilesini bilirsin sen!

Hasm ü hakem olsalar uyma sakır. bunlara

Hile eder bilesin hem hasmı hem hakemî

-26. Tövbe estağfirullah ! Söylüyorum söylüyorum yapmıyorum. Sanki kısır kimsenin çocuğunun olduğunu söyler gibi.

Estağfirullah dedim tutmadığım sözlere

Nisbet-i nesl eyledim var olana 'ukumî

-27. Sana hayırlı işler yap dedim kendim yapmadım. Doğru davranmadım, sana doğru ol desem ne ki!

Hayrı emrettim sana lâkin ben işlemedim

Doğru ol dedim sana yok kendimin kıyemi

-28. Ne ömrüm varken nâfile işlerle hazırlık gördüm, ne de farz dışında namaz kılıp oruç tuttum.

Mevt ermeden kendime nâfile kazanmadım

Nâfile savm ü salâta vurmam elimî

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PEYGAMBERE ÖVGÜ

-29. Pek yerine getirmedim o ayakları şişip ağrıyuncaya kadar gecelerini ihya eden (peygamber)'in sünnetini,

Sünnetini tutmadım onun ki geceleri

İhyâ ederken şişip sızlar idi kademi

-30. O karnına açlıktan dolayı taş bağlayıp sıkıştıran, taşların altına, sarkan derilerini toplayan peygamberin.

Açlığa sabreyleyip karnına bağlar idi

Taşlar koyup bağrına dürmüş idi edemi

-31. Ona altından yüce dağlar kendini sundular, rağbet beklediler ondan. O da yücelik neymiş onlara gösterdi.

Altından olma dağlar kendilerin sundular

Almadı onlardan o, âli kılıp himemi

-32. Onun darlık içinde oluşu, altın dağlara aldırmaşını daha da artırmıştır. Doğrusu darlık Allah'ın korumasına baskın çıkamaz.

Muhtaç iken almamak takvâyı güçlendirir

İnsandaki ihtiyaç alt edemez 'isami

-33. Şayet kendisi olmasaydı dünyanın yaratılmayacağı o peygamberi darlık nasıl dünyaya meylettirebilir?

Onu nice çağıra kendine dünya ki o

Olmasa gitmez idi bu âlemin 'ademi

-34- Muhammed'tir o, iki cihanın, insanların, cinlerin, Arapların ve Arap olmayanların efendisi!

İki cihan seyyidi ins ü cin peygamberi

Hak ona bendeyleti her Arabı Acemi

-35. Emreden ve nehyeden peygamberimizdir o, ne hayır sözünde ne evet sözünde ondan daha doğru sözlü kimse yok.

Odur nebimiz bizim, emretti ve nehyeyledi

Sâdik idi her sözü lâsı veya ne'ami

-36. O, başa gelen her türlü tehlikeye karşı şefâati umulan sevgilidir.

Ol bir habîb idi ki şefâatin umarız

Onunla defederiz her hevl-i muktehimî

-37. Allah'a davet etmektedir. Onun davetine sınıksız tutunanlar kopmaz bir ipe tutunmuş olurlar.

Allah'a davet eder her kim ki uydu ona

Tuttuğu ip öyledir iplerin en sağlamı

-38. Yaratılış ve ahlâkça diğer peygamberlerden üstündür. Ona ne bilgide ne cömertlik ve yücelikte yaklaşamadılar.

Hilkat ü ahlâkta o geçti her peygamberi

Onlardan artıkdurur hem ilmi hem keremi

-39. Hepsi de Rasûlullah'ın ilim denizinden bir avuç, cömertlik yağmurlarından bir yudum isterler.

Her biri peygamberin ondan eder iltimâs

Deryâda ya bir avuç ya bir yudum diyemi

-40. Onun huzurunda onlar, ilimden bir nokta, hikmetlerden bir hareke sınırında bulunurlar.

Haddinde durur olar bil bunların nisbetin

Nokta ile ilmi gör şekle ile hikemi

-41. O mânâ ve maddesi kemale erip de sonra insanların yaratıcısı Allah'ın sevgili olarak seçtiği kişidir.

Mânâ ve surette oldur kâmil-i Mustafâ

Habîb edindi onu halk eyleyen nesemi

-42. Güzelliklerde onun ortağı yoktur. Ondaki güzellik cevheri bir bütündür.

Güzelliğinde nebî oldu şerikten beri

Cevher-i hüsnü kabul eylemedi kısemi

-43. Hristiyanlar'ın kendi peygamberleri hakkında ileri sürdüklerini bırak da Rasûlullah'ı bunlar dışında dilediğin şeyle öv.

İsâ'ya Nasrânîler dediklerini deme

Eyle dışında bunun her medh-i muhtekemi

-44. Onun zatına dilediğin şerefi, kadrine de dilediğin büyüklüğü nisbet et.

Zâtına et nisbeti istediğin şerefi

Kadrine kıl nisbeti istediğin 'izami

-45. Çünkü Rasûlullah'ın üstünlüğüne bir sınır yoktur ki onu diller söyleyip anlatabilsin!

Fazlına had yok Rasûl'ün kim onun vafını

Anlatamaz tutulur halkın dili kalemi

-46. Eğer onun mucizeleri mertebesine uygun olsaydı, ismi anıldığında çürümüş kemikleri diriltirdi.

Âyâtı kadri kadar ulu olaydı onun

İsmi diriltir idi her çürümüş rimemi

-47. O bize düşkünlüğünden dolayı aklın almayacağı şeylerle bizi denemedi. Biz de şüphe etmedik ve şaşırmadık.

Aklı yoran şey ile denemedi bizleri

Tâ şüpheye düşmeden kurtula hep ümemi

-48. Onu hakkıyla kavramaktan insanlar aciz kaldılar. Nitekim ötede beride yalnızca onu anlayamayanlar görülür.

Âciz kodu âlemi mânâsını anlamak

Şurda ve burda bütün gördüklerin 'acemi

-49. O uzaktan küçük olduğu için gözlerin gördüğü, yaklaştıkça gözleri alan bir güneş gibidir.

Gün gibi küçük sanır onu uzaktan gören

Amma yakından gören gözü yorar 'izami

-50. Bu dünyada onu rüyalarda görüp teselli olan uykulu kişiler onun künhüne nasıl erebilirler ki!

Nasıl bilir kadrini dünyada ol serverin

Onlar ki görmektedir düşte o gonca-femi

-51. Halbuki onun hakkında bilebildiğimiz en son bilgi, onun bir insan ve yaratıkların en hayırlısı olduğudur.

Hakkında ilmin sonu şudur ki insandır o

Hem oldurur âlemin seçkin ve muhteremi

-52. Peygamberlerin gösterdiği her mucize, kendilerine Rasûlullah'ın nurundan ulaşmıştır.

Her âyeti kim nebiler halka açıkladı

Ol seyyidin nurunun cümlesi muğtenimi

-53. Çünkü o bir fazilet güneşi, onlar ise insanlara geceleri ışık saçan yıldızlardır.

Şems-i fazilettir o mürseller yıldız ona

Onlar gece nur verip aydınlatır zulemi

-54. Ne yücedir peygamberin güzel huylarla süslenen, iyilikle bezenmiş güler yüzlü seçkin yaratılışı!

Yaratılıştta güzel ahlâkta öyle güzel

Bir hüsne âyinedir bir bişri müttesimi

-55. Çiçek gibi bir latif, dolunay gibi bir yüce, deniz kadar cömert ve çağlar gibi himmetli!

Güzelliği gül idi şerefte bir dolunay

Cömertliğinde deniz zaman kadar himemi

-56. Heybet ve vakarında yeganedir, onu görsen, sanki hep askerler içinde bir komutan, hizmetkarlar içinde bir efendi gibidir.

Bir tanedir ol Rasûl celâletinde heman

Sanırsın ol serverin yanındadır haşemi

-57. Sedef içinde saklı inci de onun güzel sözünden, tatlı gülüşünden kaynaklanır.

Sedefte bir incidir aynı sedefdir femi

Nutkeyleyip açıla dendân-ı mübtesimi

-58. Hiçbir koku onun kemiklerini saran toprağa denk olamaz. Ne mutlu o toprağı koklayıp öpene!

Anberle misk benzemez turâb-ı türbesine

Devlet onun ki öpüp koka o müstelemi

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DOĞUMU

-59. Onun doğuşu, özündeki güzellik ve iyiliğin açığa çıkmasıdır ancak! Ey en güzel başlangıç, ey en güzel bitiş!

Unsurunun hoşluğun doğumu tebyîn eder

Ey hoş ve pâk olan mübtede ü muhtememi

-60. Bir gündür, o gün İranlılar başlarına gelecek felaket ve sıkıntılara uyarıldıklarını anladılar.

O gün ki doğdu Rasûl İranlılar dediler

Ki bize indi azap indirdi Hak nikami

-61. Kısra'nın sarayı artık bir daha kendisini toplayamayacak ordusu gibi o gece yıkıldı ve dağıldı.

Kısra'nın eyvânı hem ol günde oldu harap

Nitekim oldu perişan kavm-i mülteimi

-62. Mecusilerin ateşi üzüntüden söndü gitti, nehirleri de kaynağını unuttu akamaz oldu.

Şiddetli gussa ile hem söndü nâr-ı Mecûs

Akmadı nehr-i Yahûd çekti gamı sedemi

-63. Sava gölünün kuruması halka pek dokundu. Susuz giden öfke ile dolu olarak geri döndü.

Denizciği Sava'nın o günde geçti yere

Suya gidenler döner içmiş de hemm ü gamı

-64. Üzüntüden sanki ateşe suyun ıslaklığı, suya da ateşin alevleri vurmuştu.

Güyâ ki ateş ile yandı tutuştu sular

İslandı sanki sudan ateşlerin darami

-65. Cinler (müjde müjde) diye fısıldaşiyor, her yeri nurlar sarıyor, hakikat, mânâ mânâ söz söz ortaya çıkıyordu.

Cinler fısıldadılar nurlar göründü heman

Hak oldu hep aşikâr mânâsı ve kelimi

-66. İnsanlar ise körlerdi, sağırlardı, ne müjdeler olsun sözleri işitildi, ne uyarı şimşegiğini gören oldu.

Görmediler kör olup uyarı şimşegiğini

Duymadılar müjdesin kûşe olup samemi

-67. Hatta her kabileye kahinleri yalan yanlış dinlerinin ayakta kalmayacağını bildirmişken bile...

Küffâra kâhinleri vermiş iken haberi

Eğri bu dinleriniz bulmaz diye kıyemi

-68. Gökte düşen yıldızları, yerde yüzüstü gelen putları da görmüşlerdi.

Gökten görürler idi yıldızların düştüğün

Yerde bilirler idi tersyüz gelen sanemi

-69. Nihayet hezimete uğrayan şeytanlardan vahiy yolunu bırakıp da kaçan kaçana!

Hatta ki vahyin yolu kapandı şeytanlara

Sindi laînin o dem asker-i münhezimi

-70. Sanki bunlar Ebrehe'nin ordusudur da kaçıyorlar veya bir ordu ki Rasûlullah üzerlerine kum serpmiş, darmadağın olmuşlar.

Nasıl ki sınımış idi Ebrehe'nin askeri

Nasıl ki kum atmış o sinmişti şirk haşemi

-71. O kumları avucundan sübhânallah diyerek fırlatmıştı. Balığın karnından Yûnus'un fırlatılışı gibi.

Avcunda tesbih edip attıkta hep kumları

Atmıştı say Yûnus'u bâtin-ı mültekımı

BEŞİNCİ BÖLÜM

MUCİZELERİ

-72. O çağırınca ağaçlar eğilerek ve sürünerek geldiler.

Davetine geldi çün eşcâr edip secdeyi

Gövdeyle yürüdüler yoktu ki bir kademi

-73. Ve sanki dalları ile yol üstüne satır satır güzel yazı yazdılar.

Kendisi mıstarlayıp dalları gayet acip

Yollara yazı yazıp ele alıp kalemi

-74. Ağaçların gelişi, onu öğleyin kavurucu sıcaktan korumak için gittiği her yere giden bulutun seyri gibi idi.

Bırakmaz idi onu hem bir bulut parçası

Ta ki ona değmeye şemsin leheb-i hami

-75. İkiye ayrılan aya yemin ederim, emin olun ki ayın onun kalbine benzeyen bir tarafı vardır.

Benzer yarılan kamer bir açıdan kalbine

Onun için eylerim doğru olan kasemi

-76. Sevir mağarasında barınan hayır ve kereme (yani ona ve Ebû Bekir'e) de yemin ederim. Kafirler baktılar baktılar da onu göremediler.

Mağaranın tuttuğu hayr ü kereme dahî

Kâfirlerin gözleri görmedi oldu 'amî

-77. O sadakat kaynağını ve tereddütsüz tasdik eden Ebu Bekir'i gören olmadı. Mağaraya bakan içerde kimse yok diyordu.

Sıdk ile Sıddîk girip ğâra gelen kâfirin

Mağarada kimse yok diye ururlar demi

-78. Rasûlullah'ın üstüne ne örümceğin ağ öreceğini ne güvercinin yuva yapacağını akıl edemediler.

Mağaranın bâbına hamâme ve ankebût

Evler yapıp sakladı Rasûl-i muhteremi

-79. Allah'ın koruması ne kat kat zırhlara ihtiyaç bıraktı ne de yüksek yüksek kaleleri arattı.

Bir kulu ki yaratan hıfzeylesin istemez

Kat kat olan zırhları sağlam ulu 'utumi

-80. Günler bana nasıl kötülük ederlerse etsinler ona yakınlaştım mı mutlaka korkusuz bir yakınlık görürüm ondan.

Geldikçe dehrin bana cevri sığındım ona

Ondan necat bulmuşum görmemişim zulumi

-81. Rasûlullah'ın ellerinden ne zaman dünya ve âhiret zenginliği istemişsem o zaman o hayırlıdan ihsan almışımdır.

Dînî ve ger dünyevî her ne murat istesem

Hepsini verdi onun destân-ı müstelimi

-82. O rüyada vahiy alıyor diye yadırgama sakın. Çünkü onun, gözleri uyurken uyumayan bir kalbi var.

Rüyâdaki vahyini yadırgama ki onun

Uyur iken gözleri sâhirdi dil-fehimi

-83. Hatta bu peygamberliğinin başlarında olmuştur. Artık daha sonraki rüya halleri hiç tuhaf olmaz.

Bu ol vakit idi ki peygamber olmuş idi

Pes nice reddedile bâ hâl-i muhtelimi

-84. Yücedir işleri Allah'ın, vahiy asla çabayla elde edilmiyor. Hiçbir peygamber de gaybdan verdiği haberlerde itham edilemez.

Tebârakallah ki vahiy değil kesb ile

Ğâibten ihbâr ile bulmaz nebî tühemi

-85. Onun avuçları yalnızca dokunmakla nice hastayı iyi etmiş, nice dertliyi ipinden ve bağından kurtarmıştır.

Çok hasta buldu şifa avcuyla meshedüben

Çözdü giriftâr olandan ribka-i lememi

-86. Onun duası kıtlık yılına hayat vermiş, o yıl karanlık asırlar içinde parlak bir yıl olmuştur.

Kıtlık olan yılları duası kıldı diri

Ondan erip bollağa san a'sur-i dühümi

-87. Bir bulutla cömertlik etti, yağmur yağdı da yağdı, o yıl vadiler denizden bir kanal veya Arim'den bir sele döndüler.

Sehâb-ı mumtırları davet edip sandılar

Her dereyi bir deniz yahut seyl-i 'Arim'i

ALTINCI BÖLÜM

KUR'ÂN-I KERÎM

-88. Bırak beni de peygamberin dağlarda yakılan yolcu ateşi gibi pırıl pırıl parlayan mucizelerini anlatayım.

Ko vafını edeyim âyâtının ben heman

Nâr-ı ziyâfet gibi yaktı serî 'alemi

-89. İnciler dizili iken daha bir güzeldir. Dizili değilken de değerinden bir şey kaybetmezler.

İnciyi nazmeylesen hüsnünde müzdâd olur

Hüsnünde nâkıs değildir ğayr-i muntazimi

-90. Onu övenin emeli, zatındaki güzel ahlak ve karakteri hakkıyla anlatacak kadar uzun olamaz.

Mâdihin âmâli hep vafından âciz onun

Âlîdir ol serverin hulku dahî şiyemi

-91. Kur'an hak âyetlerdir, Rahmandan bize gelişi muhdes, mânâları ezelidir, ezeli olan Allah'ın sıfatıdır.

Rahman ona gönderip âyât-ı muhkemesin

İsbat eder kıdemin mevsûfunun kıdemi

-92. Belli bir zamana has değildirler. Bize kıyametten, Âd ve İrem milletlerinden haber verirler.

Zamana bağlı değil zira ki verdi haber

Mahşer-i cismânı hem Âd'ı dahî İremi

-93. O âyetler kıyamete kadar bâkî ve diğer bütün peygamberlerin mucizelerinden üstündürler. Çünkü o mucizeler belli bir zaman için gelip devam etmemişlerdir.

Bir mucize geçti hep mucizenin sâirin

Bu dâim oldu velî sâir bulup 'ademi

-94. Kur'ân âyetleri muhkemdir, karşı çıkanlarda şüphe bırakmaz, hakem aratmazlar.

Muhkemdir âyetleri şüphe komaz karşıya

Herkesi suspus eder mesâil-i hikemi

-95. Onlara ne zaman meydan okunmuşsa en büyük düşmanlar bile bir şey yapamamış teslim olmuşlardır.

Muharebe eyleyen âyetlere yenilir

Düşmanlığın terk edip takdim eder selemi

-96. Nasıl iffetli kişi namusuna uzanan elleri kırarsa, Kur'an da karşı çıkanları belağatı ile bertaraf etmiştir.

Belağatı reddeder muânızın sözünü

İffetlinin ellere hıfzı gibi haremi

-97. Onun deniz dalgaları gibi peşpeşe, bitmez tükenmez, inciden çok güzel ve değerli mânâları vardır.

Çoklukta mânâları deryada dalga kadar

Cevherden üstündürür güzelliği kıyemi

-98. Onun güzellikleri saymakla bitmez. Onun üstüne düşen bıkmaz, düştükçe huzur bulur.

Acâibin saymaya hiç kimse kâdir değil

Kur'ânı çok okusa bulmaz kişi seemi

-99. Onu okuyanın gözleri aydın olsun. Ona "işte Allah'ın kopmaz ipini buldun, iyi san!" derim.

Herkim okur gözleri nurlanır ona dedim

Buldun kavî tut hemen bu habl-i mu'tasami

-100. Onu cehennem ateşinden çekinerek okursan, serin suyu ile o ateşi söndürürsün.

Cehennem ateşinden korkar okursan onu

Ol ateşi söndürür her mevrîd-i şebimi

-101. O sanki bir Kevser havzıdır. Yüzleri kömür gibi kapkara asilerin yüzleri onunla ağarır.

Güya ki bir havuzdur onda bembeyaz olur

Geldikte asilerin yüzleri ke'l-humemi

-102. Adalette Sırat ve Mîzan gibidir. Kur'ân âyetlerinden başkası ile insanlar arasında adalet gerçekleşmez.

Sırat ve Mizan gibidir adl içinde heman

İnsanlara gayriden adlin nedir kıyemi

-103. Pek iyi anladığı halde kasten bilmezlikten gelerek onları reddetmeye uğraşan hasetçiye hiç şaşma.

Hasetçiye şaşma hiç inkar ederse onu

Tecâhül eyler bilirken akl-ı zî fehimi

-104. Çünkü göz bazen ağrısından dolayı güneş ışığına bakıp göremez , bazen de tadı olmaz ağzın, suyun lezzetini tadamaz.

Gün nûrun inkar eder olsa gözün ramedî

Su tadını anlamaz olsa femin sakami

YEDİNCİ BÖLÜM

İSRÂ VE Mİ'RAC

-105. Ey koşa koşa gelen, geçtiği yerlerde izler bırakân develer üzerinde yolculuk yapan yoksulların kapısına atıldıkları medet bekledikleri yüce zat!

Ey sahasın tâlibin kastedenin efdali

Yayan kimi kiminin var eynuk-i rusumi

-106. Ey anlayana en büyük delil, ey ganimet bilene yegane devlet olan Rasûl!

İbret alanlar için en büyük âyet olan

Fırsat bilen kulların sensin ulu ni'ami

-107. Sen karanlık gecelerdeki dolunay gibi Mescid-i Haramdan Mescid-i Aksâ'ya bir gecede gittin.

Bir gecede Mekke'den Aksâ'ya seyreyledin

Sanki dolunay gibi geçtin bütün zulemi

-108. Yükseldin de yükseldin, nihayet Kâbe kavseyn gibi ne erişilebilir ne de erişmek düşünülebilir bir yere vardın.

Tâ Kâbe kavseyn'e dek gittin su'ûd eyledin

Bir kimsenin olmayan maksûd-ı münfehimi

-109. Hizmet görenin hizmet ettiği zâta yaptığı gibi, bütün peygamberler sana buyur geç dediler.

Takdim ediptir seni peygamberlerin tümü

Nitekim takdim eder mahdûmunu hademi

-110. Onlar içinde bayraktar olarak yedi göğü yarıp geçtin sen!

Geçtin yedi gökleri mürsellere uğrayıp

Sensin rusûl askerinin sahib-i 'alemi

-111. Öyle bir yere geldin ki artık ne yaklaşmak isteyenlere bir mertebe ne de daha yukarı çıkmak isteyenlere bir mertebe kaldı.

Hatta ki sâbıklara terk etmedin bir mahal

Kestin ümit etmeden merkâya müstenimi

-112. Göklere çekilen bayrak gibi sana yüksel diye seslenilince binnisbe bütün makamları aşağıda bıraktın.

Mahfûzun oldu kamu menzil ki oldun muzâf

Yüksel denildi sana k'el-mufredi'l-'alemi

-113. Ve yükseldin, gözlerden uzak bir vuslata ermek, gizli mi gizli bir sırra erişmek için.

Tâ bulasın bir visâl kim göz onu görmedi

Elde edesin için bir sırr-ı müktetemi

-114. Bütün övgüleri ve üstünlükleri yalnızca sen elde ettin. Bütün rütbeleri bir başına aşır geçtin.

Tüm topladın zâtına mahsus olan övgüyü

Geçtin kamu rütbeyi yok sana müzdahimi

-115. Sana verilen rütbelerin kadri pek yücedir. Eriştiğin nimetlerin kavranması pek güçtür.

Verildiğin rütbenin miktarı gayet ulu

Bilmek ne zordur sana bahşeylenen ni'ami

-116. Ey müslümanlar müjde! Doğrusu Allah bize yıkılmayacak bir din lutfetmiştir.

Ey müslümanlar bize olsun heman müjdeler

Yardımları verdi bize rukn-i bî münhedimi

-117. Allah bizi ibadet ve kulluğa çağırarak Rasûlullah'a en üstün peygamber deyince biz de en üstün ümmet oluverdik.

Çağırıldı Allah onu ekrem ve efdal diye

Bizler de olduk o şahın ekrem-i ümemi

SEKİZİNCİ BÖLÜM

CİHAT

-118. Kendi halinde otlayan koyunları bir ses nasıl ürkütürse Onun peygamber olduğu haberi de düşmanların kalbine korku saldı.

Korkuttu düşmanları peygamberliğin haberi

Ürküttü arslan sesi san bir sürü ganemi

-119. Her savaşta kafirlerle karşılaştı. Hepsinde de onlar, İslam mızrakları ile kasap çengellerindeki ete döndüler.

Çenk etti düşman ile hem nice ma'rekede

Düşmanları nîzeden san zeyd eder vazami

-120. Kafirler kaçıp kurtulmayı öyle istiyorlardı ki adeta kartal ve akbabaların pençeyleyip kaldırdıkları leşlere gibta ediyorlardı.

Kaçmaklığı sevdiler arzu ile kapmasın

Küşt pâreveş pençe-i 'ıkbânı yâ rahami

-121. Günler geçer gider, haram aylar gelmedikçe ne gitti ne kaldı bilemezlerdi.

Geçti leyâlî olar a'dâ dîni bilmedi

Madem ki görmeyeler leyâlî-i hurumi

-122. Sanki bu din bütün taraftarları ile düşman sahasına girip onların etlerini yemek isteyen misafir gibiydi.

Güya ki din bir konuktur konu yerlerine

Sâdât ile kim olur düşmanlara karimi

-123. Peygamber efendimiz yiğitleri dalgalar gibi atılan küheylanlar üzerinde giden bir ordu denizini çekip çeviriyordu.

Geçti hamîs bahrini binerek sâbihaya

Temvîc eder eşca'î ol bahr-i mültetimi

-124. O itaatkar ve ihlaslı yiğitler küfrü kökünden kazıyan silahları ile saldırıyorlardı.

Her biri Allah için müntedib ü muhtesib

Kâfirleri mahveder ol seyf-i mustalimi

-125. Nihayet İslam dini ashâb-ı kiram ile önceki garipliğinden kurtulup zafere ulaşmıştır.

Hatta ki millet-i İslam'ın gidip gurbeti

Onlarla etti bu hak din sıla-i rahimi

-126. İslâm uğrunda onlar iyi bir babalık, iyi bir efendilik ettiler. Böylece İslam yetim düşmemiş dul kalmamış oldu.

Hifzeyledi Hak onu hayr-ı eb ü ba'l ile

Pes imdi dul olmadı hem olmadı yütümi

-127. Dağ gibi yiğitlerdir onlar. Sen onları, savaşlarda neler yaptıklarını kafirlere sor.

Dağlar gibidir bular sor bunları hasmına

Gördüklerin söylesin hem nice mustadami

-128. Kafirlerin mahvoluşlarını Huneyn'e sor, Bedir'e sor, Uhuda sor. Bu hezimetleri vebadan daha bir âfetti.

Sor Bedr'e sor Uhud'a sor Huneyn'e dahî

Geçti helak etmede savleleri vahami

-129. O yiğitler... Beyaz kılıçlarını kafirlere kapkara saçları arasından saplayıp kıpkırmızı çıkaran yiğitler!

Hem ak kılıçlarını ala boyarlar idi

Vurdukça her düşmanı müsvedd-i zî-limemi

-130. Ey kalem kalem mızrakları ile müşriklerin vücutlarına benek benek nokta koyan savaş katipleri!

Hatt-ı siyahı yazar süngülerin kalemi

Ten harfinin kalmadı bir ğayr-i mün'acimi

-131. Silahlarını kuşanmışlar, her şeylerinden belliler. Zaten gülün görünüşü selem ağacına hiç benzemez.

Silâh-ı şevketleri temyîz eder ğayriyi

Nitekim sîmâ-i gül temyîz eder selemi

132. Zafer rüzgarları sana onların güzel kokusunu getirir. Bilirsin her biri silahlarla donanmış gonca güller gibidirler.

Zafer yeli kokular vermiş hediye sana

Sandin ki gül goncası zırh içre her bir kemî

133. Atlar üzerinde, yüksek tepelerin eğilmez ağaçları gibi dimdik dururlar.
Marifet eğerlerinde değil sağlam duruşlarında!

At üzre bunlar heman yüce yerin otları

Hazmi kavi bunların zayıf ise huzumi

-134. Onların haşmetinden düşmanların ödleri patlar, hangisini görseler
elleri ayakları tutulur (aslanı kuzuyu seçemezler).

Düşmanın uçtu dili gelip ölüm korkusu

Fark edemez oldular hayvan ile bühümü

-135. Kim Rasûlullah'ın yardımına nail olursa, böylelerinin karşısına
ormanda aslanlar çıksa siniverirler.

Muhammed'in yardımı bir kimseye erişe

Aslan olur müşede görse çekerdi gamı

-136. Peygamberden yardım görmemiş ne bir dost ne de perişan olmamış
bir düşman görebilirsin.

Görmediler dostunun muzaffer olmadığını

Görmediler düşmanın kim olmaya kasımı

-137. Ormana yavruları ile yerleşen aslan gibi o peygamber de ümmetini
dininin himayesine almıştır.

Kondurdu ümmetini kalesine dininin

Güya ki evlat ile bekler esed ecemi

-138. Allah'ın sözleri nice mücadelecinin hakkından gelmiş, o kesin
delil nice hasmı mağlup etmiştir.

Çok kez kelâm-ı Huda yendi cidâl ehlini

Burhanı çok yerde ilzâm eyledi hısami

-139. Ümmî Peygamber'in öyle karanlık bir devirde daha küçükken nail
olduğu bilgi, anne baba görmeden sahip olduğu ahlak ve edep sana mucize
olarak yeter.

Mucizedir bilmesi ümmî iken ol şehin

Hem dahî cem olması te'dîb ile yütümi

DOKUZUNCU BÖLÜM**İSTİĞFAR VE ŞEFAAT TALEBİ**

-140. Ona bu şiirimle hizmete çalıştım. Bu yüzden şairlik ve dünya işleriyle geçip giden ömrümün günahlarının bağışlanmasını istiyorum.

Hizmet-i medhin edip bununla af umarım

Ağyâr için ettiğim şiir dahi hıdemi

-141. Şairlik ve dünya işleri, sonu korkunç bir halka taktılar bana da adeta kurbanlık bir koyuna döndüm.

Gerdanıma taktılar korkunç sonu boğmağı

Güya ki hedy ettiler ben zaîf-i ne'ami

-142. Her iki halde de gençlik heyecanına kapıldım. Elime gûnahtan ve pişmanlıktan başka bir şey geçmedi.

Oğlanlığa uyumuşum hizmet ile şi'r ile

Tahsile çalışmışım günah ile nedemi

-143. Bu alışverişte çok hem de çok zarar ettim, yazık ben ne dünyayı verip dini aldım ne böyle bir hevesim oldu.

Hüsrân ticarete o nefsin ki eyledi

Dünya ile iştirâ bu dîn-i zî selemi

-144. Kim âhireti bırakıp dünyaya sarılmışsa her ticareti zarardır.

Satmışsa ger bir kişi dünya ile dinini

Bilsin ziyan eyledi bey'i dahî selemi

-145. Günahkar olsam bile benim Rasûlullah ile ahdim bozulmaz, alakam kesilmez.

Ger işledimse günah bozmamışım ahdimi

Tuttum o hâbl-i metîn-i ğayr-i munsarimi

-146. Ayrıca ben ona daha bir yakınım, benim ismim de Muhammed. O böyle yakınlıkları hakkıyla gözetir.

Ondan visâk almışım ismim Muhammed benim

Cümleden evfâ olur ol serverin niami

-147. Eğer ahirette Rasûlullah bir elimden tutmayacak olursa, sıratla sen beni ayağı kaymış bil.

Fazlınla tut elimi vakt-i zeelde benim

Lutfunla yâ de bana yâ zellele'l-kademi

-148. Yok yok o peygamber isteyenden lütuflarını esirgemez, iltica edeni gönüllemeden göndermez.

Hâşâ ki mahrum ede lutfun dilekçileri

Yâ komşuna ihtirâm ü hürmet etmeye mi?

-149. Onu övmekten başka bir şey düşünemez olduğum günden beri kurtuluşum için onu hep yanımda buldum.

Fikrim seni övmeye ilzâm edeliberi

Buldum halâsım için ol hayr-i mültezimi

-150. Onun yardım ve şefaati hiçbir eli boş çevirmeyecektir. Doğrusu rahmet su durmaz tepelerde bile çiçekler bitirir.

Ondan lutuflar bulur düşmüş olan kimseler

Nitekim Hak rahmeti otlandırır ekemi

-151. Şair Züheyr'in Herim'i övdüğü gibi Rasûlullah'ı övüp de dünyalık istemem.

Kasdetmedim çiçeğin dünyanın ancak onu

Cem eylemiştir Züheyr medh eyleyip Herim'i

ONUNCU BÖLÜM

YAKARIŞLAR

-152. Ey âlemin efendisi, kıyamet günü sığınacağım senden başka kimim var benim!

Ey ekrem-i halk benim sensin penâhım heman

Ol gün ki görsem gerek ol hâdis-i 'amimi

-153. Kerim olan Allah müntekım ismiyle tecelli edince benim yüzünden makamın daralmayacak, beni de al yanına!

Câhın daralmayacak kılsan şefâat bana

Hakkın tecelli edince ism-i müntekımı

-154. Çünkü dünya ve ahiret hep senin cömertliğinden, levh ve kalem senin ilmindedir.

Dünya ile âhiret katresidir cûdunun

Ilmin ifâza ediptir levh ile kalemi

-155. Ey Busîrî, işlediğin bir büyük günahtan dolayı ümidini yitirme. Zira büyük günahlar Allah'ın mağfiretinde küçük günahlar gibidirler.

Nefsim kebîre ile kesme ümidini hiç

Ğufranda eşit imiş kebâire lememi

-156. Ümit ederim Rabbim rahmetini kullarının isyanına göre taksim eder.

Ümidim ol ki o gün taksîmi rahmet ola

Halkın günahı kadar ola onun kısemi

-157. Allah'ım ümidimi huzurunda boşa çıkarma, hesabımı kolay ve çabuk eyle.

Yarabbi senden ümidim eyleme mün'akis

Sehlet bana ol hisâb-ı ğayr-i münharimi

-158. Bu kuluna dünyada da ahirette de lutf u ihsan ile muamelede bulun. Çünkü onun musibetler gelip çattığında yeniliveren bir sabrı var.

Dâreynde lutfet kulun tahammül eyleyemez

Şiddetlere düş olunca sabr-ı münhezimi

-159. İzin ver salât ü selam bulutları o peygamber üzerine bardak bardak sicim sicim boşansınlar.

Salât-ı dâimini yağdır Rasûl üstüne

Döksün rızâ bulutu bârân-ı münsecimi

-160. Boşansınlar, sabâ rüzgarı bân ağacının dallarını salladıkça, deveci develerini nağmeler söyleyip aşka getirdikçe.

Ağaçları salladıkça daim bâd-ı sabâ

Verdikçe develere her an çoban neğami

KAYNAKLAR

- el-Busîrî, Şerefü'd-Dîn Muhammed b. Sa'îd, Dîvân, thk. Muhammed Seyyid Geylânî, Kahire, 1955.
- el-Harpûtî, 'Ömer b. Ahmed, 'Asîdetü'ş-şehde Şerhu Kasîdeti'l-Bürde, İstanbul, 1316.
- Karakoç, Sezai, İslâm'ın Şiir Anıtlarından, Diriliş Yayınları, İstanbul, 1978.
- Sezer, İsmail Hakkı, Şair Busîrî ve Bürde'si, Konya, 1985, Basılmamış doktora tezi.
- el-Yalvacî, İbrâhîm b. Muhammed, el-Mecmû'atü'l-Kübrâ, İstanbul, 1376.